

KM งานวิจัยของคณะนิติศาสตร์

โดย จิรวุฒิ ลิปิพันธ์

สืบเนื่องจากได้รับมอบหมายจากที่ประชุมคณะนิติศาสตร์ ให้นำเสนอต่อที่ประชุมเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้ (KM) เกี่ยวกับการวิจัยในสาขานิติศาสตร์ เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ ที่ผ่านมา กระผมจึงได้นำเสนอแนวความคิดในการจัดการองค์ความรู้ด้านงานวิจัยทางนิติศาสตร์ ของคณะนิติศาสตร์ปริติ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตฯ โดยแบ่งเป็นประเด็นเพื่อพิจารณาต่างๆ ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 การได้มาซึ่งงานวิจัยของคณะนิติศาสตร์

ดังที่ได้ทราบกันแล้วว่า คณะนิติศาสตร์ปริติ พนมยงค์ ได้มีผลงานวิจัย ทั้งในนามคณะ และในนามของอาจารย์แต่ละท่าน จำนวนหลายเล่ม ในช่วงปี พ.ศ.2548 – 2553 แต่ในช่วงปี พ.ศ.2554-2557 จำนวนงานวิจัยของคณะนิติศาสตร์มีน้อยลงเป็นลำดับ เนื่องจากอาจารย์แต่ละท่านมีภารกิจต้องรับผิดชอบการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น จึงเห็นควรพิจารณาว่า ปัจจัยสำคัญทำให้งานวิจัยของคณะมีจำนวนมากมาจากสิ่งใด และปัจจัยที่ทำให้จำนวนงานวิจัยของคณะลดน้อยถอยลงเป็นเพราะเหตุใด

กระผมขอแบ่งการอธิบายเป็นสองส่วน ได้แก่ การได้มาซึ่งงานวิจัยในนามคณะนิติศาสตร์ และการได้มาซึ่งงานวิจัยเป็นรายบุคคล

การได้งานวิจัยในนามของคณะนิติศาสตร์ ในช่วงปี พ.ศ.2548-2553 มักจะเป็นงานวิจัยที่ได้รับเงินอุดหนุนงานวิจัยจากหน่วยงานภายนอก อาทิเช่น สำนักงานกิจการยุติธรรม สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น และที่คณะนิติศาสตร์ของเราได้รับความไว้วางใจให้ทำงานวิจัย มีสาเหตุมาจากสองส่วนใหญ่ ส่วนแรกก็คือว่าสำคัญที่สุดได้แก่ ผู้บริหารคณะนิติศาสตร์ในขณะนั้นมีความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานเหล่านั้น ส่วนประการที่สอง ได้แก่ เรามีอาจารย์มีเขียนโครงการงานวิจัยที่ทำให้คณะสามารถชนะการประมูลวิจัย และรายชื่อคณาจารย์ผู้ทำวิจัยที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและความตั้งใจเป็นทีมงาน ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของหน่วยงานนั้นๆ ได้ แต่ในปัจจุบันงานวิจัยที่เป็นผลงานในนามคณะลดน้อยลง เหตุผลหลักก็คือ เราพยายามลดจำนวนการรับงานวิจัยลง เพราะเมื่อรับงานวิจัยมาจำนวนมาก อาคารทำงานไม่ทันกำหนดเวลาและถูกปรับจากหน่วยงานที่สนับสนุนงานวิจัย กอปรกับคณาจารย์ของคณะที่มีจำนวนน้อยลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ภารกิจรับผิดชอบการเรียนการสอนมิได้ลดลง ด้วยเหตุนี้ กำลังคณาจารย์ที่เหลืออาจไม่เพียงพอต่อการรองรับงานวิจัยของหน่วยงานภายนอกได้ และแต่ละท่านย่อมมีความจำเป็นที่ต้องกลับไปรับผิดชอบงานการเรียนการสอน บทบาท และงานตำรา มิให้เกิดความบกพร่อง ซึ่งเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดของอาจารย์ประจำคณะ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ การได้มาซึ่งงานวิจัยของสถาบันอื่นๆ ยกตัวอย่างเช่น คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ช่วงนี้คณะนิติศาสตร์ จุฬาฯ จะประมูลหัวข้อการวิจัยได้จำนวนมาก แต่เป็นที่สังเกตว่า ทีมคณะผู้วิจัยในแต่ละทีมจะปรากฏอาจารย์ในคณะนิติศาสตร์ จุฬาฯ เป็นหัวหน้าผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัยเป็นอาจารย์ภายใน ร่วมกับอาจารย์คณะนิติศาสตร์หรือคณะใดๆ ทางสังคมศาสตร์ของสถาบันการศึกษาแห่งอื่นร่วมเป็นทีมวิจัย โดยนับที่ว่าจะเข้าตัวชีวิตในเรื่องการบูรณาการความรู้ระหว่างจุฬาฯ กับสถาบันภายนอก

ซึ่งอาจทำให้ผลงานวิจัยในเรื่องนั้นๆ มีความหลากหลายและมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น แต่เมื่อนับสัดส่วนคณาจารย์ที่เน้นการทำงานวิจัยกับทำงานตำรา จำนวนผู้ที่ทำงานตำราหรืองานค้นคว้าส่วนบุคคล ยังคงมากกว่าจำนวนผู้ที่เน้นทำงานวิจัย

ส่วนงานวิจัยรายบุคคล ปรากฏว่ามีผลงานวิจัยของคณาจารย์คณะนิติศาสตร์จำนวนหนึ่ง ทั้งที่เป็นวิจัยเอกสาร และวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนของอาจารย์แต่ละท่าน และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปเป็นเอกสารประกอบการเสนอตำแหน่งทางวิชาการ อย่างไรก็ตาม เชื่อว่าคณาจารย์ทุกท่านในคณะนิติศาสตร์ของเรามีความประสงค์ที่จะเขียนงานวิจัยและล้วนมีหัวข้องานวิจัยที่ตนอยากทำอยู่แล้ว เพียงแต่สิ่งที่อาจารย์ทุกท่านคำนึงถึงในการที่จะตัดสินใจทำหรือไม่ทำงานวิจัยนั้น ได้แก่ ระยะเวลาที่เหลือจากงานรับผิดชอบการเรียนการสอน และภารกิจส่วนตัว ที่จะเจียดเวลามาเขียนงานวิจัยของตนเองได้อะไร งานวิจัยคืองานที่หนัก ต้องใช้พลังสมอง ความคิด สมาธิ งบประมาณ และระยะเวลาที่เพียงพอในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อให้ตนตกผลึกทางความคิด เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปเขียนงานวิจัยได้เป็นผลสำเร็จ ส่วนเงินรางวัลหรือค่าตอบแทนที่ทางมหาวิทยาลัยจัดสรรให้ เห็นว่าไม่น่าจะเป็นปัญหาสำคัญเพราะถือว่ามีมูลค่าไม่มากหรือไม่น้อยจนเกินไป แต่เรื่องของเวลาและสรรพกำลังของอาจารย์แต่ละท่านเท่าที่เหลือนอกจากการทำงานประจำของท่านต่างหากที่เป็นประเด็นที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ท่านตัดสินใจทำงานวิจัยในนามตัวท่านเองหรือไม่

ดังนั้น จึงสามารถสรุปในประเด็นนี้ได้ว่า จำนวนงานวิจัยที่คณะได้รับ เป็นผลโดยตรงมาจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารคณะหรือมือเขียนงานวิจัยของคณะกับหน่วยงานภายนอก ส่วนงานวิจัยส่วนตัวของอาจารย์แต่ละท่านขึ้นอยู่กับกำลังกาย กำลังใจ กำลังเงิน และระยะเวลาที่ท่านเหลืออยู่ ไม่มีอาจารย์ท่านใดที่ไม่ต้องการเขียนงานวิจัยหรอกครับ เพียงแต่ต้องลุ้นว่าภายใต้สภาพการณ์เช่นนี้ ท่านทั้งหลายจะมีกำลังในการสร้างงานวิจัยได้มากน้อยเพียงใด

ประเด็นที่ 2 การนำงานวิจัยของคณะไปใช้

คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ ได้สร้างงานวิจัยที่หลากหลาย ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนากระบวนการยุติธรรมอยู่หลายเล่ม อาทิเช่น โครงการวิจัยเพื่อลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล โครงการวิจัยเรื่องการไต่สวนคดีอาญา วิธีการเพื่อความปลอดภัย การบูรณาการสถิติในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กฎหมายยาเสพติดที่กระทบต่อรัฐธรรมนูญ งานวิจัยเรื่องกฎหมายบังคับโทษจำคุก กฎหมายว่าด้วยสุราฉบับใหม่ ฯลฯ งานวิจัยดังกล่าวเหล่านี้เป็นที่สนใจของสังคม และเหล่านักศึกษาหลักสูตรมหาบัณฑิตของเรา ก็ได้รับแรงบันดาลใจจากวิจัยเหล่านี้ ในการนำไปทำเป็นหัวข้อวิทยานิพนธ์ของตัวเองจำนวนมาก จนทำให้เกิดเหตุการณ์ที่นางานวิจัยเก่าๆของอาจารย์ในคณะ หรือแม้กระทั่งของนักศึกษารุ่นที่ นำมารีไซเคิล ในลักษณะที่เป็น “เหล้าเก่าในขวดใหม่” หรืออาจจะเป็น “เหล้าใหม่ในขวดเก่า” แล้วแต่จะเรียก และจะทำวิทยานิพนธ์ในลักษณะที่เป็น “ซีรี่ส์” หรือ “กลุ่มหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน อย่างเช่น หัวข้อประธาน คือ “บังคับโทษ” หัวข้อลูกก็ฟังได้แก่ “บังคับโทษประหาร” “บังคับโทษจำคุก” “บังคับโทษปรับ” “บังคับเอาทับทรัพย์สิน” หรือถ้าเป็นหัวข้อที่

เป็นผลการวิจัย ณ เวลานั้น เช่น “ลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล พ.ศ.2548” ก็อาจจะมีหัวข้อทำนองเดียวกันนี้แต่เป็นการศึกษาในอีกช่วงเวลาหนึ่ง เช่น “ลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล พ.ศ.2550” “ลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล พ.ศ.2557” ฯลฯ

สถานการณ์เช่นนี้ทำให้ดูเหมือนว่าผลงานวิจัยของคณะนิติศาสตร์ของเราจะได้รับการยอมรับจากเหล่านักศึกษาหรือผู้สนใจตามสมควร และอาจเข้าตัวชี้วัดของการความรู้ในส่วนของการนำผลงานวิชาการของคณะออกเผยแพร่สู่สาธารณชน แต่ข้อพิงระวังที่ตามมาซึ่งทุกวันนี้เริ่มค้นพบปัญหาบ้างแล้วก็คือกระบวนการใช้วาทกรรมซ้ำแล้วซ้ำเล่าในวิทยานิพนธ์หรือผลงานวิจัยหลายเล่ม โดยปราศจากการอ้างอิงไปถึงเจ้าของลิขสิทธิ์อย่างถูกต้อง หรือ Plagiarism สังเกตได้จากงานวิทยานิพนธ์หรือวิจัยที่เป็นซีรีส์ จะมีบททฤษฎีหรือแนวคิดทางกฎหมายที่ไม่แตกต่างกัน และยิ่งถ้าศาสตร์เหล่านั้นมีจำนวนเกจิอาจารย์ที่เชี่ยวชาญทางด้านนี้น้อย ก็จะมีอาการอ้างเอกสารแบบเดียวกันซ้ำกันหลายๆ เล่มอย่างเสียไม่ได้ แต่ก็มีนักศึกษาปริญญาโททางนิติศาสตร์ของเราจำนวนมากที่สามารถนำงานวิจัยที่เป็นผลงานของคณะ ไปใช้ประโยชน์ในวิทยานิพนธ์ของตนเอง หรือนำไปประยุกต์เป็นหัวข้อวิทยานิพนธ์ใหม่ได้อย่างเหมาะสม จนสามารถสำเร็จการศึกษาไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งในส่วนนี้ถ้ามีการทำการรวบรวมข้อมูลว่างานวิจัยของคณะนิติศาสตร์และเหล่าคณาจารย์ ได้รับการอ้างอิงในงานของนักศึกษาหรืองานอื่นใดอย่างไรและจำนวนการอ้างอิงมากน้อยเพียงใดแล้ว จะเป็นสิ่งหนึ่งที่ชี้วัดประสิทธิภาพของการนำงานวิจัยของคณะนิติศาสตร์ของเราไปใช้ได้เป็นอย่างดี

ประเด็นที่ 3 การจัดการองค์ความรู้ด้านงานวิจัยที่ควรกระทำในเวลาอันสั้น

แม้ว่าช่วงนี้ จะมีงานวิจัยที่เป็นผลงานกลุ่มในนามคณะนิติศาสตร์จำนวนน้อยลงก็ตาม ดังเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้ว และเห็นได้ชัดในช่วงนี้ว่าคณาจารย์ในคณะนิติศาสตร์หันมาให้ความสนใจในงานด้านตำราเอกสารประกอบการสอน หรืองานวิจัยส่วนบุคคลที่สร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนของตนเอง กระบวนการที่คิดว่าจะต้องกระทำเพื่อประโยชน์ในการจัดการองค์ความรู้ในระยะเวลาอันสั้นนี้ได้แก่ กระบวนการนำงานวิจัยหรือผลงานวิชาการอื่นใดของคณะหรือของคณาจารย์แต่ละท่านออกสู่การเผยแพร่ต่อสาธารณชนตามเส้นทางต่างๆ กระบวนการนี้จะทำได้โดย นำงานของคนที่ป็นรูปเล่มทำให้สำนักพิมพ์ต่างๆพิมพ์เพื่อจำหน่าย หรือนำงานเหล่านั้นขึ้นระบบสารสนเทศให้ผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดนำไปใช้ ซึ่งวิธีที่สองนี้ไม่เป็นที่นิยมกรณีนำผลงานทั้งเล่มออกเผยแพร่ออนไลน์ และจะอนุญาตให้ขึ้นเฉพาะบทคัดย่อ (Abstract) เท่านั้นเพราะเกรงปัญหาเรื่องลิขสิทธิ์ อีกวิธีหนึ่งได้แก่ การนำผลงานวิจัยของตนเองหรือคณะไปพัฒนาเป็นบทความวิชาการ ซึ่งช่องทางการเผยแพร่ได้แก่ วารสารกฎหมาย หรือคอลัมน์กฎหมายในหนังสือพิมพ์ ซึ่งการเผยแพร่กรณีที่สองเป็นที่นิยมและทำได้งานกว่า เพราะกรณีเผยแพร่ในวารสารกฎหมาย วารสารกฎหมายที่ได้รับการยอมรับจากสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษามีจำนวนน้อยอยู่ และต้องผ่าน peer review จำนวนมากก่อนเผยแพร่ การเขียนบทความลงวารสารกฎหมายจึงเป็นความพยายามอีกระดับหนึ่งที่ต้องใช้องค์ความรู้ หลักวิชาการถูกต้อง และการอ้างอิงที่ถูกต้องเป็นเกณฑ์ ทำให้การเขียนบทความลงวารสารย่อมต้องใช้เวลาและความระมัดระวังมากกว่าการเขียนวิจารณ์ในสื่อ

สารสนเทศปกติ อย่างไรก็ตาม ถ้าคณาจารย์ในคณะนิติศาสตร์มีแรงบันดาลใจในการเขียนบทความวิชาการมากขึ้น กระบวนการจัดการความรู้ด้านงานวิจัยและงานวิชาการอื่นๆของคณะจะมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากขึ้น

ประเด็นที่ 4 ทำอย่างไร จึงทำให้คณะนิติศาสตร์ยังคงจำนวนสถิติการทำงานวิจัยไว้ไม่ให้ลดลง.

จำนวนบุคลากร ปริมาณงานที่รับผิดชอบ ระยะเวลาที่เพียงพอ ความพร้อมส่วนบุคคล ย่อมมีผลต่อความสำเร็จของการสร้างงานวิจัยของคณะทั้งสิ้น ถ้ามีผู้สนใจในการทำวิจัยน้อย หรือกรณีมือวิจัยเก่าๆของคณะเกิดอาการอ่อนล้า และอยากพักเพื่อทำภารกิจอื่นๆบ้าง ท่านสามารถประมูลงานวิจัยเข้ามาในคณะจำนวนมากได้ แต่ควรต้องพิจารณาถึงว่ากำลังพลพร้อมหรือไม่ หรือมีเวลาอุทิศให้กับงานวิจัยมากน้อยเพียงใด เพราะภารกิจสำคัญของอาจารย์ทุกท่านที่นี้คือการต้องรักษาคุณภาพการสอนของตนเอง ซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญที่สุด ถ้าคิดว่าทำงานวิจัยจะทำให้กระทบต่อการทำงานในหน้าที่ของตนเอง สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือเขาเหล่านั้นคงปฏิเสธที่จะร่วมทีมวิจัย ซึ่งตรงนี้จะบังคับกันไม่ได้

ด้วยเหตุนี้ เรื่องสถิติงานวิจัยในช่วงนี้ที่อาจลดลงบ้างตามสมควร เป็นสิ่งที่ควบคุมไม่ได้ แต่สิ่งที่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ คือ การหาทางให้อาจารย์แต่ละท่านสามารถสร้างงานวิจัย หรืองานวิชาการอื่นใดภายใต้ความมีอิสระทางวิชาการ และการสนับสนุนจากกลไกต่างๆของมหาวิทยาลัย ถ้าสร้างแรงจูงใจเช่นว่านั้นสำเร็จ อาจารย์แต่ละท่านก็จะสร้างงานวิจัยและงานวิชาการอื่นๆ อย่างเต็มใจ เต็มศักยภาพ ดังนั้นเห็นว่าคณะนิติศาสตร์ และคณะอื่นๆในมหาวิทยาลัย พึงสร้างกลไกเพื่อก่อให้เกิดพลังกายและพลังใจให้กับอาจารย์ในการสร้างผลงานวิชาการให้เกิดขึ้น ตัวเลขสถิติของจำนวนงานวิจัยและผลงานวิชาการอื่นๆก็จะขึ้นด้วยตัวมันเอง โดยไม่จำเป็นต้องมีมาตรการบังคับใดๆ

00000000000000000000000000000000